

Urząd Gminy Ochotnica Dolna
os. Dłubacze 160
34-452 Ochotnica Dolna
tel. +48 18 262 09 10
e-mail: gmina@ochotnica.pl

www.ochotnica.pl

ISBN 978-83-65346-02-5

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Enklawa aktywnego wypoczynku w sercu Gorców

SZLAKI TURYSTYKI
ROWEROWEJ, PIESZEJ
I NARCIARSKIEJ W GMINIE
OCHOTNICA DOLNA

INFORMATOR TURYSTYCZNY

Enklawa aktywnego wypoczynku w sercu Gorców – szlaki turystyki
rowerowej, pieszej i narciarskiej w gminie Ochotnica Dolna

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Małopolskiego
Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

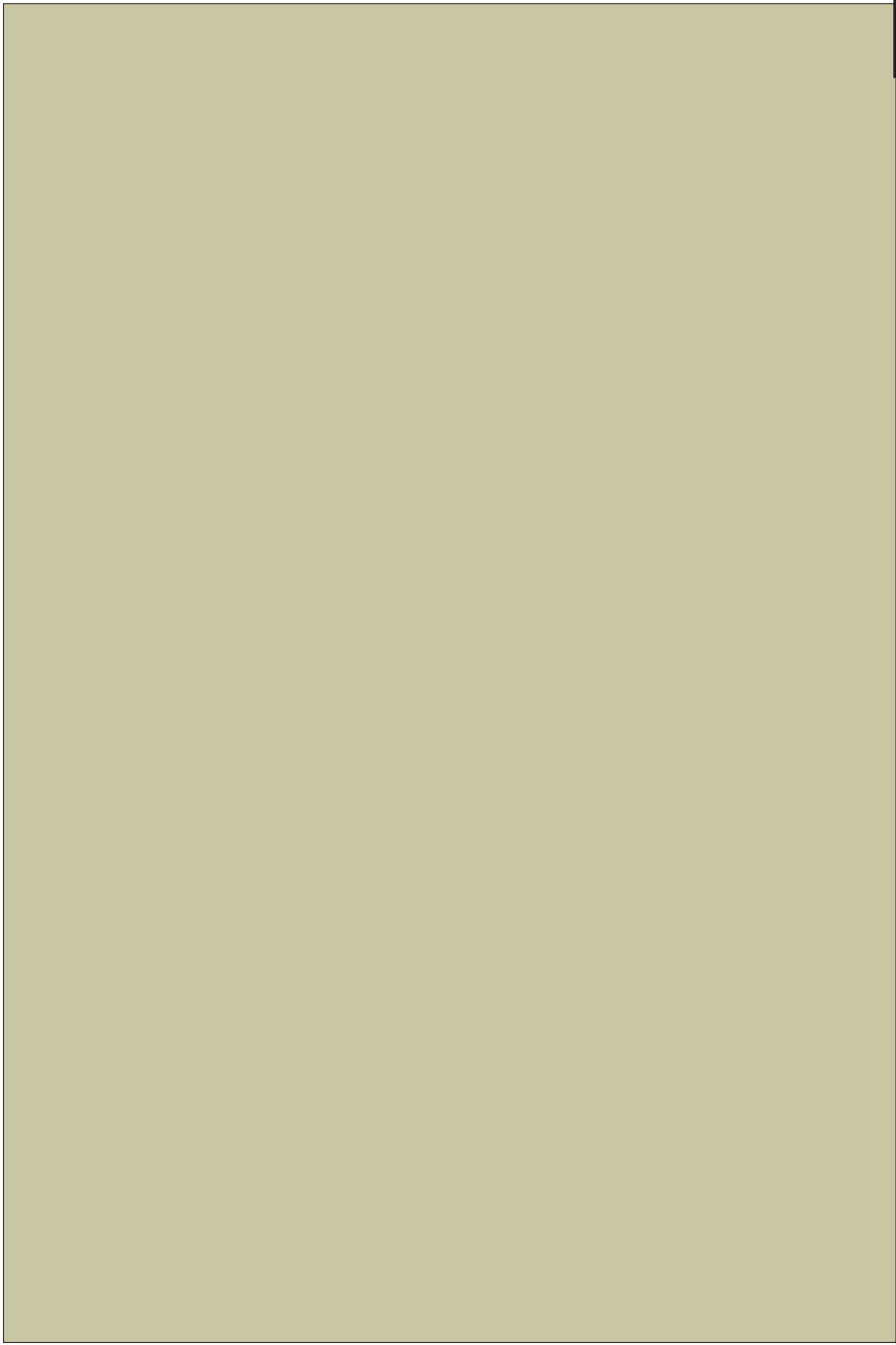
Małopolska

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Małopolskiego
Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013

Enklawa aktywnego wypoczynku w sercu Gorców

Szlaki turystyki rowerowej, pieszej i narciarskiej w gminie Ochothnica Dolna

SPIS TREŚCI

GMINA OCHOTNICA DOLNA

Położenie, warunki geograficzne, dojazd	2
Ochothnica Dolna i pozostałe miejscowości w Gminie	3

WALORY TURYSTYCZNE I REKREACYJNE	5
Rejon Gorca	5
Rejon Lubania	11
Rejon Koziarza	15
Rejon Magurek	17

INFORMACJA O PROJEKCIE I ZASADY KORZYSTANIA Z WIEŻ WIDOKOWYCH	19

SZLAK KULTURY WOŁOSKIEJ. ZARYS DOTYCHCZASOWYCH DZIAŁAŃ	20

Tekst: Małgorzata Kotarba

Tekst o szlaku wołoskim: Jadwiga Śródulska-Wielgus, Krzysztof Wielgus

Zdjęcia: Tadeusz Ogórek, CC Józef Opiola

Mapki: Roman Hasior

Projekt graficzny: Szymon Seweryn

Wydawca: Agencja Wydawnicza WiT

33-350 Piwniczna-Zdrój, Rynek 1

tel.: 18 446 44 70, e-mail: wit@piwniczna.pl

ISBN 978-83-65346-02-5

Wydanie I, Piwniczna-Zdrój 2015

POŁOŻENIE, WARUNKI GEOGRAFICZNE, DOJAZD

Położona w północno-wschodniej części powiatu nowotarskiego (województwo małopolskie) gmina Ochotnica Dolna jest niezwykle malowniczą gminą polskich Karpat. Posiada status gminy wiejskiej, zajmuje 142 km². Gminę tworzą trzy wsie: Ochotnica Dolna (siedziba urzędu gminy), Ochotnica Górna i Tylmanowa. Wszystkie są sołectwami, podobnie jak Młynne – przysiółek Ochotnicy Dolnej.

Znaczna część obszaru gminy położona jest we wschodniej części Gorców. Na jej terenie znajdują się dwa główne pasma Gorców: pasmo Gorca ❶ (ciągnące się na wschód od Turbacza) z ważniejszymi kulminacjami: Kiczorą (1282 m), Jaworzyną Kamienicką (1288 m; najwyższy szczyt gminy), Przysłopem (1187 m) i Gorcem (1228 m). Drugim jest pasmo Lubania ❷, ciągnące się od Przełęczy Knurowskiej na południowy wschód od Turbacza. Dominującymi szczytami są tu: Kotelnica (946 m), Runek (1005 m), Lubań (1211 m) i Marszałek (828 m). Północno-wschodnim odgałęzieniem pasma Lubania jest masyw Pasterskiego Wierchu (1100 m) i Makowicy (857 m).

Od Beskidu Sądeckiego (Pasma Radziejowej) Gorce oddziela rzeka Dunajec, tworząc urokliwy przełom zwany Zielonym lub Tylmanowskim ❸. Na terenie pasma Radziejowej leży mniejsza, wschodnia część gminy, wraz z kulminacjami Dzwonówki (983 m), Błyszczka (945 m) i Koziarza (943 m).

Najwyższy szczyt Gorców – Turbacz (1310 m) znajduje się poza obszarem gminy.

Obszar gminy w całości zbudowany jest z utworów fliszu karpackiego – naprzemianlegle ułożonych warstw skał osadowych pochodzenia morskiego, złożony z warstw piaszczystych, zlepieńców, ilowców, mułowców, rogowców i margli.

Płynąca przez gminę rzeka Ochotnica ❹ oddziela pasmo Gorca i Lubania. Rzeka powstaje z połączenia potoków Furcówki i Forendówka i płynie na długości ok. 24 km. Jest lewym dopływem Dunajca, do którego wpada na terenie Tylmanowej. Wzdłuż licznych dopływów Ochotnicy (prawe: Lubański, Kudowski; lewe: Furcówka, Forendówki,

Jaszcze, Jamne, Skrodne, Gorcowe, Młynne) rozwinęły się przysiółki Ochotnicy Górnej i Dolnej. Dolina Ochotnicy i Dunajca stanowią główną oś życia gospodarczego i komunikacyjnego w gminie.

Gmina znajduje się w strefie klimatu górskiego. Średnie roczne temperatury kształtują się na poziomie od +4°C na szczytach gór do +6°C w dolinach.

Gmina Ochotnica graniczy z gminą Czorsztyn, Nowy Targ, Kamienica, Łącko, Krościenko n. Dunajcem.

Na teren gminy Ochotnica dotrzeć można biegnącą wzdłuż doliny Dunajca drogą nr 969 (łączącą Nowy Sącz z Krościenkiem i Nowym Targiem) albo trasą z Knurowa na Podhalu do Ochotnicy Górnej przez przełęcz Knurowską. Trasa druga, zbudowana jeszcze przez Austriaków, skracając trasę z Sądeckim na Podhalę. Na północy od gminy przebiega trasa z Zabrzeży przez Kamienicę, Szczawę i Mszanę Dolną, łącząc się z drogą krajową S7 (tzw. zakopianką). Urokliwe położenie gminy Ochotnica oraz dogodny dojazd do jej miejscowości czyni gminę miejscem atrakcyjnym dla turysty. Gmina jest również wygodnym miejscem, z którego można organizować wycieczki w tereny sąsiednie: w Pieniny wraz z Czorsztynem ❺ (zamek i zalew) i Niedzicą ❻ (zamek i zaporę), Sromowce-Kąty (spływ Dunajcem), uzdrowiska Szczawnica i Rabka Zdrój; na Sądeckim (Stary i Nowy Sącz).

OCHOTNICA DOLNA I POZOSTAŁE MIEJSCOWOŚCI W GMINIE

Ochotnica Dolna – największa miejscowość gminy. Wraz z Ochotnicą Górną często traktowana jako jedna miejscowość (były nią do 1910 r.), co czyni ją jedną z najdłuższych wsi w Polsce (obok podbabiogórskiej Zawoi). Długość wsi wraz z przysiółkami wynosi 48 km. Zamieszkuje ją ok. 3200 mieszkańców. Ośrodek administracji, siedziba parafii rzymskokatolickiej, lokalny ośrodek oświaty (przedszkole, dwie szkoły podstawowe, gimnazjum ❷) i kultury (działa tu Wiejski Ośrodek Kultury i Gminna Biblioteka

2

❶

❷

❸

❹

❺

❻

❼

❽

3

Publiczna). Ponadto są tu oddziały banku spółdzielczego, poczta, straż pożarna, ośrodek zdrowia, apteka, restauracje.

Ze względu na swoje położenie stanowi atrakcyjne miejsce do uprawiania turystyki zarówno pieszej (w pasmo Lubania na południu i Gorca na północy), jak i rowerowej. Miejscowość dysponuje bogatym zapleczem noclegowym (pensjonaty, gospodarstwa agroturystyczne nad osiedlem Jamne, schronisko studenckie „Gorczańska Chata” 8). Dogodny dojazd do Szczawnicy, Nowego Sącza, Nowego Targu, Krakowa.

Młynne – północno-wschodni przysiółek Ochotnicy Dolnej, posiadający status odrębnego sołectwa. Działa tu przedszkole, szkoła podstawowa 9, kaplica. Przysiółek ten zamieszkuje ok. 800 mieszkańców.

Ochotnica Górna – sąsiaduje z Ochotnicą Dolną od zachodu. Zamieszkała przez ok. 2200 mieszkańców. Działa tu szkoła podstawowa i gimnazjum, Wiejski Ośrodek Kultury 10, filia biblioteki gminnej, ośrodek zdrowia, apteka, straż pożarna. Funkcjonuje także odrębna parafia (kościół z lat 1979-89) 11. W budynku po dawnej szkole w przysiółku Ustrzyk działa Szkolne Schronisko Młodzieżowe „Ustrzyk” 12, co doskonale uzupełnia bogatą bazę noclegową tej turystycznej miejscowości. Doskonały punkt wypadowy na wycieczki w Gorce i Pieniny.

Tylmanowa – miejscowość letniskowa położona we wschodniej części gminy. Rozciągnięta na przestrzeni kilku kilometrów w dolinie Dunajca, między Pasmem Lubania (Gorce) a Pasmem Radziejowej (Beskid Sądecki). Rozciągające się po obu stronach Dunajca przysiółki Tylmanowej łączą mosty 13, ale istnieje także możliwość przeprawy na drugi brzeg łodziami, przywiązanyymi do stalowych lin ze względu na rwący nurt rzeki (przysiółek Królowo). Zamieszkała przez ok. 3000 mieszkańców. Działa tu przedszkole, dwie szkoły podstawowe, gimnazjum. Parafia posiada dwa kościoły (drewniany z 1756 r. 14 i murowany z 2001 r.). Jest także Wiejski Ośrodek Kultury, filia biblioteki gminnej, poczta, ośrodek zdrowia, apteka, straż pożarna. Miejscowość chętnie odwiedzana przez turystów, gdyż stanowi dobry punkt wypadowy zarówno w Gorce, Beskid Są-

decki, jak i Pieniny. Lubiana przez wędkarzy zamiłowanych w połowach w Dunajcu 15 i kajakarzy, gdyż tutaj znajduje się tor dla kajakarstwa górskiego.

WALORY TURYSTYCZNE I REKREACYJNE

4

9

10

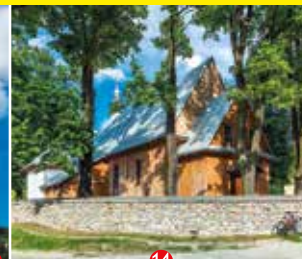
11

12

13

14

15

5

Rozciągający się na wschód od Turbacza rozległy masyw Gorca stanowi jedno z głównych pasm Gorców. Dotychczas niezwykle atrakcyjny ze względu na rozległe widokowe polany po południowej, wschodniej i północno-wschodniej stronie, obecnie zyskał nowy punkt widokowy w postaci drewnianej wieży na wierzchołku Gorca. Wieża zaopatrzona jest w tablice z dokładnym opisem panoramy na Gorce, Beskid Wyspowy, Beskid Sądecki, Beskid Żywiecki i Tatry.

W przeszłości, według lokalnych legend, w całym masywie Gorca chętnie i licznie ukrywali się zbrojnicy, m.in. słynny Józef Baczyński. W zachodniej części pasma, na polanie Jaworzyna Kamienicka, działał czarownik i znachor Tomasz Chlipala (Bulanda). W czasie II wojny światowej tereny te służyły partyzantom – znajdowały się tutaj obozowiska i szpitale partyzanckie IV batalionu 1. Pułki Strzelców Podhalańskich AK oraz oddziałów partyzantki radzieckiej.

Obecnie masyw jest chętnie odwiedzany przez turystów, do dyspozycji których są szlaki turystyczne: piesze, rowerowe, narciarskie. Turyści mogą zatrzymać się w licznych pensjonatach, gospodarstwach agroturystycznych w dolinach lub całorocznym schronisku studenckim „Gorczańska Chata” nad doliną potoku Jamne. W sezonie letnim na Halach Podgorcowych od 1968 r. działa Studencka Baza Namiotowa Studenckiego Koła Przewodników Górskich w Krakowie.

Trasy piesze:

Trasa 1. Ochotnica Dolna – Jaworzyna Gorcowska – Gorce – Przysłop Dolny – Przehyba – Jamne – Ochotnica Górna. Czas przejścia ok. 6-7 godz.

Początek trasy w Ochotnicy Dolnej obok stacji benzynowej. Zielonym szlakiem na północ początkowo doliną potoku Gorcowego. Po ok. 30 min marszu (na wysokości osiedla Myśliwe) szlak opuszcza drogę i zaczyna wznosić się w lewo (na zachód), na wylesiony grzbiet Borysówki (847 m). Trasa prowadzi przez Starą Polanę, skąd widoki na dolinę potoku Gorcowego, Ochotnicy oraz pasmo Lubania. Dalej szlak trawersuje

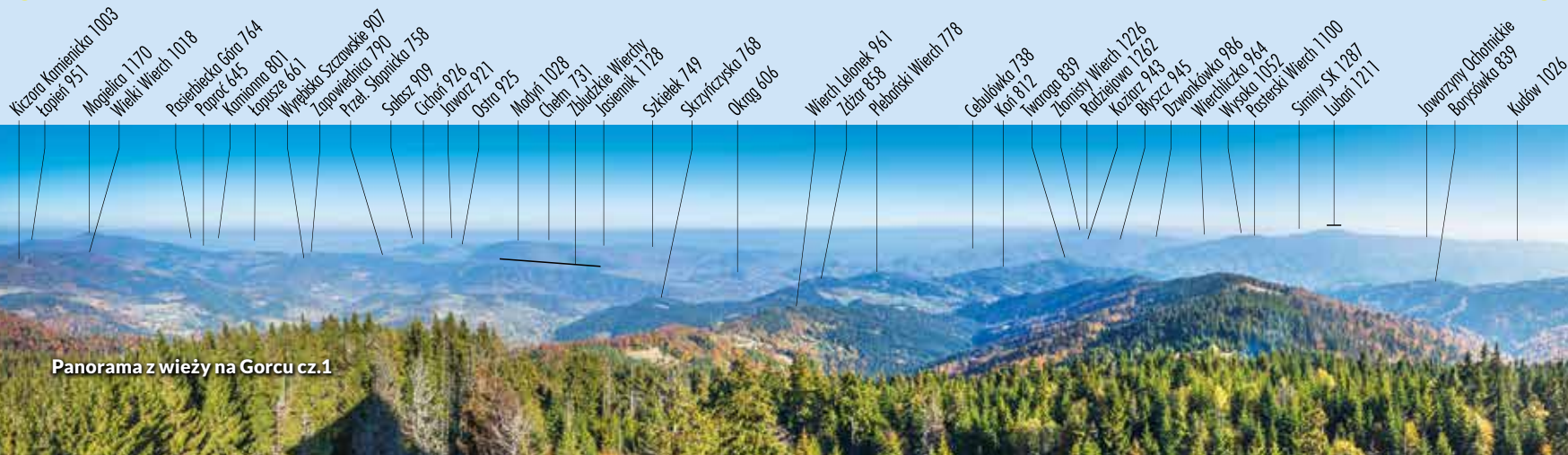
od wschodu szczyt Jaworzynki Gorcowskiej (1060 m), zwanej lokalnie Piorunowcem albo Wierchem Babiniec. Szlak prowadzi na północ na Hale Podgorcowe, gdzie w sezonie letnim działa Studencka Baza Namiotowa SKPG w Krakowie. Rozległa panorama: pasmo Radziejowej (Beskid Sądecki), pasmo Lubania (Gorce), Magura Spiska, Tatry. Przez Halę Gorc Gorcowski szlak doprowadza do węzła szlaków, skąd szlakiem niebieskim w prawo (na północny-wschód). Po ok. 300 m szczyt Gorca (1228 m). Jego nazwa pochodzi od słowa „gorzeć” i jest związana z polanami, które powstawały poprzez wypalanie lasów. Na szczycie Gorca drewniana wieża widokowa z imponującą panoramą 360° – widoki na Gorce, Beskid Sądecki, Beskid Wyspowy, Beskid Żywiecki, Tatry Wysokie. Ze szczytu Gorca powrót tą samą drogą do krzyżówki szlaków, skąd szlakiem zielonym grzbietem na południowy zachód aż do polany Przysłop Dolny (1159 m). To kolejny niezwykle widokowy punkt na tej trasie (panorama na pasmo Lubania, Pieniny Spiskie, Magurę Spiską i Tatry). Dalej na południe grzbietem, za znakami żółtymi, przez polany z rozległymi widokami. Szlak obniża się, prowadząc przez las. Na południe od szczytu Przehyba schronisko studenckie „Gorczańska Chata” (dawna „Hawarska Koliba”). Dojście od żółtego szlaku znakowaną ścieżką. Szlak żółty prowadzi do doliny potoku Jamne, skąd drogą asfaltową w dół do Ochotnicy Górnej.

Trasa 2. Przełęcz Wierch Młynne – Wierch Lelonek – Gorce – Przełęcz Wierch Młynne. Czas przejścia ok. 2 godz.

Trasa rozpoczyna się na Przełęczy Wierch Młynne (732 m). Do tego miejsca można dojechać z Ochotnicy Dolnej wygodną drogą asfaltową, samochód można zostawić na parkingu. Stąd łagodnie w lewo czerwonym szlakiem gminnym, na południowy zachód. Malowniczymi polanami szlak doprowadza do Wierchu Lelonek (955 m), sam wierzchołek trawersując od północy. Dalej niezmiennie na zachód, przez widokowe polany. Pod szczytem Gorca (1228 m) połączenie z niebieskim szlakiem pieszym, którym docieramy na wierzchołek. Tu wieża widokowa (piękna panorama we wszystkie strony świata).

6

7

Panorama z wieży na Gorce cz.1

ta!). Powrót tą samą drogą lub zielonym szlakiem przez Hale Podgorcowe do Ochotnicy Dolnej (patrz opis Trasa 1).

Trasy rowerowe:

Trasa 1. Ochotnica Dolna – Przełęcz Wierch Młynne – Wierch Lelonek – Gorc – Hale Podgorcowe – dolina potoku Gorcowy – Ochotnica Dolna. Dystans: ok. 19 km. Stopień trudności: łatwa.

Z Ochotnicy Dolnej szlak rowerowy prowadzi na Przełęcz Wierch Młynne (parking). Dalej trasa wznosi się na zachód, trawersując od północy Wierch Lelonek (961 m). Następnie przechodzi przez widokowe polany pod szczytem Gorca, trawersując go od strony południowej. Warto odbić na wierzchołek Gorca (1228 m), by zobaczyć rozległą panoramę z położonej na szczycie wieży widokowej. Powrót na szlak rowerowy tą samą drogą. Trawers Gorca polanami od południa. Na Halach Podgorcowych w sezonie letnim działa Studencka Baza Namiotowa SKPG Kraków. Stąd też rozległa panorama: pasmo Radziejowej (Beskid Sądecki), pasmo Lubania (Gorce), Magura Spiska, Tatry. Na Halach szlak odbija na wschód, po czym obniża się do doliny potoku Gorcowego. Początkowo drogą gruntową, następnie asfaltem (na wysokości osiedla Górniki) do Ochotnicy Dolnej.

Trasa 2. Ochotnica Górna – dolina potoku Jaszczce – dolina potoku Małe Jaszczce – Przehyba – Jamne – Ochotnica Górna. Dystans: ok. 14 km. Stopień trudności: bardzo trudna, tylko dla doświadczonych rowerzystów.

Początek trasy w Ochotnicy Górnej (parking przy kościele). Szlak opuszcza dolinę Ochotnicy, skręcając na północny zachód, w dolinę potoku Jaszczce. Drogą asfaltową do rozwidlenia, gdzie szlak skręca na północny wschód (w prawo), w dolinę potoku Małe Jaszczce. W górnym odcinku doliny łączy się z lokalnym szlakiem żółtym, wyprowadzając na polanę pod Przehybą (1019 m). Na grzbiecie połączenie z żółtym szlakiem

pieszym. Dalej szlak rowerowy prowadzi jak znaki żółtego szlaku pieszego. Dalej jak trasa **Trasy piesze. Trasa 1**, aż do Ochotnicy Górnej.

Istnieje możliwość wydłużenia tej trasy: na wysokości połączenia z pieszym szlakiem żółtym, na Polanie pod Przehybką, należy odbić na północ (w prawo), skąd dalej trawersem przez polany na wschód szlak doprowadza na Skalkę. Następnie w dół, do doliny potoku Jamne. Doliną prowadzi droga asfaltowa, którą docieramy do Ochotnicy Górnej.

Trasa 3. Tylmanowa Rzeka – dolina Ochotnicy – os. Janczury – os. Osobie – os. Bucyory – Tylmanowa Rzeka. Dystans ok. 10 km. Stopień trudności: łatwa.

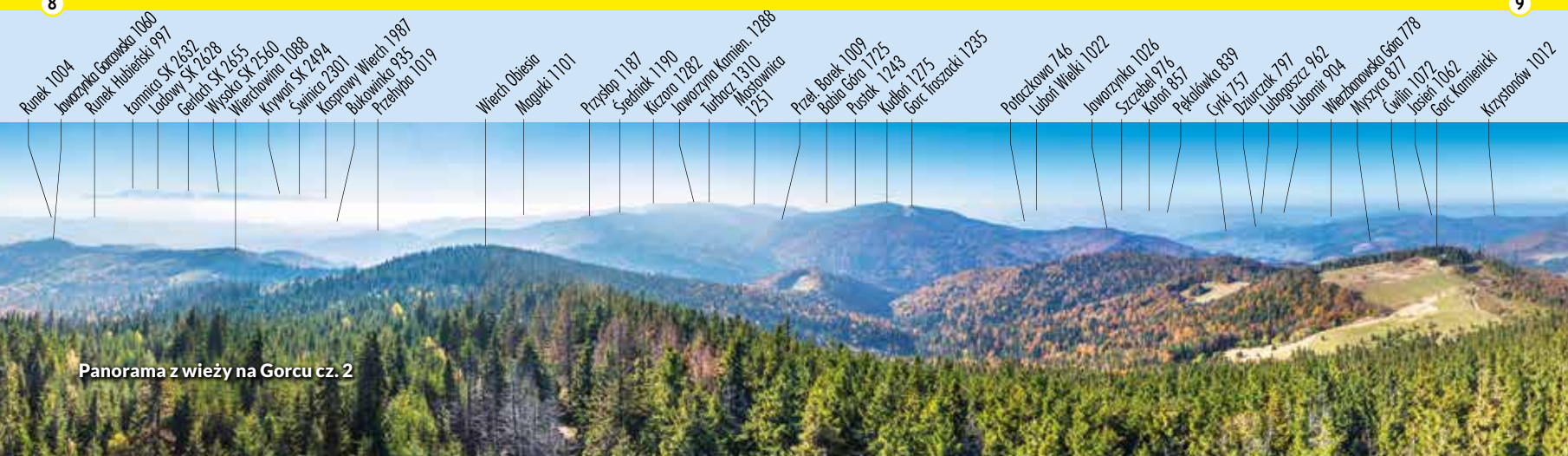
Krótką pętlą. Początek trasy w Tylmanowej Rzece (parking). Drogą asfaltową w górę rzeki Ochotnica, do osiedla Janczury. Tu odbicie w prawo (na północ). Drogą przez las łagodnie w górę. W górnej części trasy droga prowadzi przez tereny widokowe, grzbieciem przez osiedle Osobie. Tutaj altana widokowa z opisaną panoramą widokową. Dalej trasa biegnie przez osiedle Bucyory, skąd odbicie grzbieciem na południowy wschód. Zjazd doprowadza do asfaltu w Tylmanowej Rzece.

Trasa 4. Ochotnica Dolna – Ochotnica Górna – Jamne – dol. Pierdułowskiego Potoku – Hale Podgorcowe – Gorc – Wierch Lelonek – Przełęcz Wierch Młynne – Ochotnica Dolna. Dystans: ok. 24 km. Stopień trudności: średnio trudna.

Trasę najlepiej rozpocząć w Ochotnicy Dolnej (parking w centrum). Początkowy odcinek wiedzie asfaltem w górę doliny Ochotnicy, do Ochotnicy Górnej. Tam skręt w dolinę potoku Jamne (jak znaki żółte szlaku pieszego). Asfaltem w górę doliny, aż do rozjeżdżania dróg (przy kapliczce). Tu należy skręcić w prawo (północny wschód), w dolinę Pierdułowskiego Potoku. Po ok. 400 m należy skręcić w lewo (na zachód), skąd podjazd na boczny grzbiet Jaworzynki Gorcowskiej, na Hale Podgorcowe. Otwartym terenem z pięknymi widokami należy kierować się na północ, przez teren bazy namiotowej (czynna latem) SKPG Kraków. Szlak rowerowy trawersuje szczyt Gorca od południa,

8

9

Panorama z wieży na Gorcu cz. 2

jednakże warto wybrać się na jego wierzchołek ze względu na wspaniałą panoramę. Dalej trasa wiedzie na wschód, widokowymi polanami, w kierunku Wierchu Lelonek. Trawers szczytu od północy i zjazd na Przełęcz Wierch Młynne. Z przełęczy przyjemny zjazd asfaltem do Ochotnicy Dolnej.

Trasy narciarskie:

Trasa 1. Przełęcz Wierch Młynne – Wierch Lelonek – Hale Podgorcowe – Wierch Lelonek – Przełęcz Wierch Młynne. Dystans ok. 7 km.

Trasa prowadzi fragmentem głównego grzbietu Gorca z Przełęczy Wierch Młynne (parking) na zachód. Z przełęczy w górę, w stronę Wierchu Lelonek (961 m). Szlak omija szczyt od północy. Dalej na zachód, trawersując południowe stoki Gorca doprowadza do polan Hale Podgorcowe, gdzie w sezonie letnim działa studencka baza namiotowa SKPG Kraków. Powrót tą samą drogą na Przełęcz Wierch Młynne.

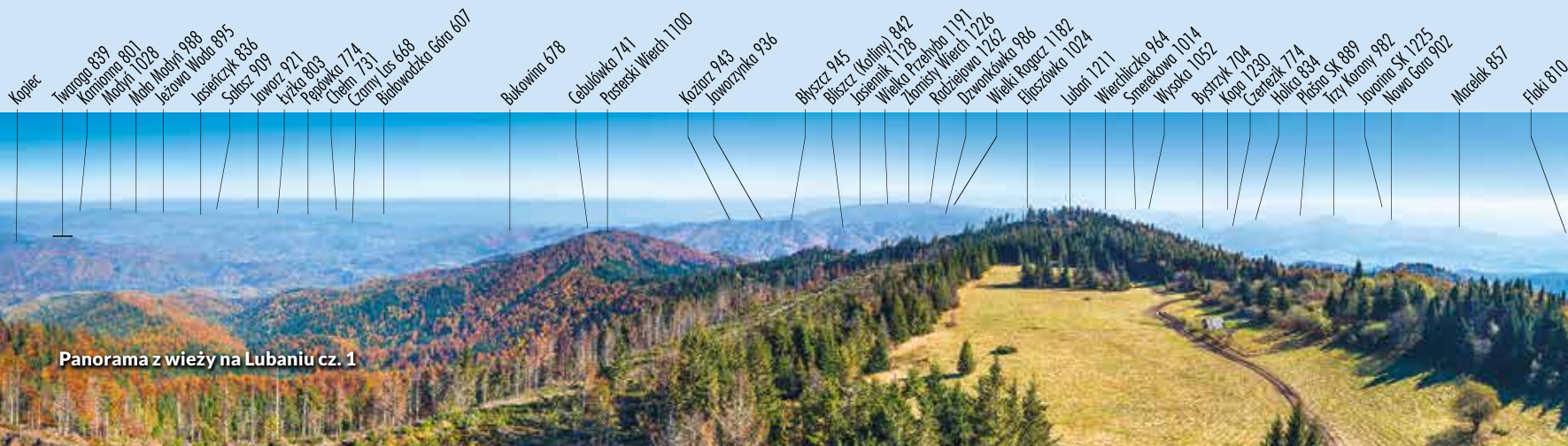
Trasa 2. Przełęcz Wierch Młynne – Żdżar – Plebański Wierch – Goły Wierch – Bucior pod Koziarnią – powrót tą samą drogą na Przełęcz Wierch Młynne. Łączny dystans ok. 18 km.

Początek trasy podobnie jak poprzednio na Przełęczy Wierch Młynne (parking). Stąd w prawo (na południowy wschód) trasa wznosi się na Żdżar (858 m). Zjazd w zachodnie okolice Plebańskiego Wierchu, gdzie połączenie trasy narciarskiej z niebieskim szlakiem pieszym. Dalej wspólnie ze szlakiem niebieskim. Przy odejściu szlaku niebieskiego (odbija na południowy zachód, do doliny Młynieńskiego Potoku) szlak narciarski odbija na południowy wschód i prowadzi przez Goły Wierch (811 m), po północnej stronie Twarogi (839 m), przez Jasiennik (773 m), do osiedla Bucior pod Koziarnią (603 m). Stąd powrót tą samą drogą na Przełęcz Wierch Młynne (ewentualnie zjazd za znakami szlaku rowerowego przez osiedle Osobie do Ochotnicy Dolnej).

Pasma Lubania w przeszłości przez badaczy i lokalną ludność traktowane było jako odrębne, nienależące do Gorców, pasmo górskie. Uważane nieraz za teren przekłęty ze względu na częste nieszczęścia na jego obszarze.

Dziś uznawane za jedno z głównych pasm Gorców i zarazem jeden z ciekawszych gorczańskich zakątków. Długie pasmo Lubania rozciąga się od Przełęczy Knurowskiej (834 m) przez Runek (1004 m), Lubań (1211 m, najwyższy szczyt tego pasma; według niektórych źródeł wschodni wierzchołek Lubania ma wys. 1225 m), Marszałek (828 m), aż do Krościenka.

Panorama z wieży na Lubaniu cz. 1

Pod szczytem Lubania w okresie wakacji działa sezonowa Studencka Baza Namiotowa SKPG Kraków i wraz z prywatnym schroniskiem na Studzionkach stanowi jedyną bazę noclegową w całym paśmie. W latach 30. XX w. pod szczytem Lubania istniała kamienna koliba, w której mogli nocować turyści. Funkcjonowała w latach 1934-38, kiedy to Tatrzańskie Towarzystwo Narciarzy zbudowało na polanie podszczytowej schronisko. W 1944 r. schronisko jednak spłonęło w wyniku podpalenia przez Niemców. W latach 70. XX w. poniżej szczytu, zostało wybudowane schronisko, traktowane jako bacówka turystyki kwalifikowanej, jednak po trzech latach istnienia spłonęło i nigdy już nie zostało odbudowane. Pod szczytem do dziś można zobaczyć jego ruiny.

Często odwiedzane pasmo ze względu m.in. na biegnący jego grzbietem Główny Szlak Beskidzki (GSB) – najdłuższy szlak w polskich Beskidach oraz na piękną panoramę ze szczytu Lubania. Dziś można ją podziwiać z drewnianej wieży widokowej, która stała na wierzchołku. Zaopatrzona w tablice panoramiczne pozwala na dokładną obserwację bliższej i dalszej okolicy: widoki na Gorce, Pieniny, Jezioro Czorszyńskie, Magurę Spiską, Pogórze Spisko-Gubałowskie, Tatry.

Trasy piesze:

Trasa 1. Tylmanowa Rzeką – Baszta – Pasterski Wierch – Lubań – Cyrchla – Ochotnica Dolna – Tylmanowa Rzeką. Czas przejścia ok. 4,5 – 5 godz.

Początek trasy w Tylmanowej Rzece (parking, sklep). Zielonym szlakiem droga stromo wspinia się nad dolinę Dunajca na wzgórze Baszta (540 m). Na trasie stacje „kalwarii tylmanowskiej” – wkomponowane w otoczenie rzeźby przedstawiające stacje drogi krzyżowej. Na szczycie dobry punkt widokowy na dolinę Dunajca i Beskid Sądecki. Dalej nieustannie w górę, na południowy zachód, przez Makowicę (857 m), następnie trawersem od południa szlak omija wierzchołek Pasterskiego Wierchu (1100 m). Tuż pod szczytem Lubania połączenie ze szlakiem czerwonym (GSB). Wspólnie z nim na zachód, do węzła szlaków. Na podszczytowej polanie sezonowa Studencka Baza Na-

miotowa SKPG Kraków. Za znakami czerwonymi i zielonymi na szczyt Lubania. Na szczycie krzyż papieski oraz wieża widokowa z imponującą panoramą na Pieniny, Jezioro Czorszyńskie, Magurę Spiską, Pogórze Spisko-Gubałowskie, Tatry. Ze szczytu trasa odbija w lewo (na zachód), wspólnie za znakami czerwonymi i niebieskimi. Na rozejściu szlaków trasa prowadzi na północ, za znakami niebieskimi. Najpierw przez las, następnie widokowymi polanami zejście do Ochotnicy Dolnej. Powrót do Tylmanowej asfaltem (możliwość skorzystania z komunikacji publicznej).

Trasa 2. Ochotnica Dolna – (zielony szlak) Lubań – (niebieski szlak) – Ochotnica Dolna. Czas przejścia ok. 4,5 – 5 godz.

Trasa rozpoczyna się w Ochotnicy Dolnej (możliwość pozostawienia samochodu przy kościele). Początkowo drogą asfaltową w górę doliny Ochotnicy. Po ok. pół godz. marszu pojawia się szlak zielony. Za jego znakami w lewo, na południe, w górę potoku Kudowskiego. W górnym odcinku doliny droga gruntowa. Szlak wyprowadza przez las do głównego grzbietu Pasma Lubania, gdzie połączenie ze znakami czerwonymi. Dalej wspólnie za znakami zielonymi i czerwonymi, w końcowym odcinku także niebieskimi do szczytu Lubania. Na wierzchołku wieża widokowa ze wspaniałą panoramą. Powrót ze szczytu szlakiem niebieskim, w lewo (na zachód). Na rozejściu szlaków trasa prowadzi za znakami niebieskimi na północ. Początkowo przez las, następnie przez urokliwe polany sprowadza do Ochotnicy Dolnej.

Z Lubania istnieje także możliwość zejścia szlakiem niebieskim (do Kluszkowców), zielonym (do Grywałdu) lub czerwonym (do Krościenka).

Trasy rowerowe:

Trasa 1. Przełęcz Knuruwska – Studzionki – Kotelnica – Runek Hubieński – Runek – Kudowski Wierch – Lubań – powrót tą samą drogą. Łączny dystans: ok. 28 km. Stopień trudności: łatwa.

12

13

Panorama z wieży na Lubaniu cz. 2

Trasa rozpoczyna się na Przełęczy Knurowskiej (834 m; parking, altana turystyczna z tablicą panoramiczną) i prowadzi nowo wyznaczonym szlakiem rowerowym równoległe ze znakami czerwonego szlaku pieszego (GSB). Przez pierwsze wzniesienia (Bukowinka 935 m, Cyrla 912 m) doprowadza na Studzionki (ok. 900 m). (UWAGA! Istnieje możliwość rozpoczęcia trasy także w tym miejscu, gdyż na Studzionki można dojechać dogodną drogą asfaltową z Ochotnicy Górnej i w sąsiedztwie altany turystycznej zostawić samochód.) W tym urokliwym miejscu można odpocząć, podziwiać wspaniałą panoramę lub zwiedzić prywatną izbę etnograficzną. Dalej szlak prowadzi na wschód, trawersując od północy Kotelnicę (946 m), wspina się na Runek Hubieński (997 m) i na Runek (1004 m). Widoki z podszczytowych polan. Trasa prowadzi grzbietem, na Kudowski Wierch (1026 m), aż do połączenia z zielonym szlakiem pieszym z Ochotnicy Dolnej na polanie Morgi (1020 m). Za wspólnymi znakami niezmiennie na wschód. Nieopodal szczytu Lubania, gdzie zaczyna się strome podejście na wierzchołek, szlak rowerowy prowadzi trawersem od południa, by osiągnąć Lubień od strony wschodniej. Na szczycie wieża widokowa, z niej zaś wspaniała panorama. Wycieczkę można kontynuować, zjeżdżając do Ochotnicy Dolnej (trasa dla bardziej doświadczonych rowerzystów), skąd asfaltem w górę doliny Ochotnicy, na Przełęcz Knurowską. Na przełęcz z Lubania można też wrócić tą samą drogą.

Trasy narciarskie:

Podobnie jak w przypadku Gorca, tak i w masywie Lubania trasa narciarska prowadzi grzbietem pasma. Trasę najlepiej rozpocząć na Przełęczy Knurowskiej (dogodny dojazd, parking). Przebieg trasy pokrywa się ze szlakiem rowerowym (opis patrz wyżej). Po wrót tą samą drogą na Przełęcz.

14

Nad Górbem 781
Ostro 834
Mokowica 948
Wierch nad Kameniem 1091
Będkówka 972
Spodzie 1128
Wielka Przehła 1191
Hala Przehła 1144
Skotla 1163
Czeremcha 1144
Rokla 833
Łysiny 1052
Kuba 888
Przel. Przyłosa 832
Kamarkówka 914
Smażówka 986
Przełęcz Żołne 782
Jarmuta 794

Gron 803
Płastrak SK 889
Helica SK 824
Sokolica 747
Błyszcz 945

Nowa Góra 902
Łomnica 2632
Marek 857
Gelich 1655
Flak 840
Marszałek 828
Sumica 2301
Kosporowy Wierch 1985
Kunzowski Wierch 1038

Jaworzyna 1050
Średni Gron 1122

Lubor 1211 (wieża)
Pasterski Wierch 1100
Czajęć 1005
Słus 1126

Łubacz 1310
Kaczka 1282
Jaworzyna Kamienicka 1288
Przyłosa 1187
Kudor 724
Gorc 1228

Tworog 839
Kon 812
Jasień 1066
Kozłowski 1012
Mogielica 1170

Panorama z wieży na Koziarzu

Koziarz to szczyt Beskidu Sądeckiego położony w zachodniej części Pasma Radziejowej. Objęty strukturami Popradzkiego Parku Krajobrazowego.

Choć nie najwyższy w okolicy, to dzięki usytuowanej na szczycie drewnianej wieży widokowej potrafi zaoferować interesującą panoramę na Gorce, Beskid Sądecki, Beskid Wyspowy, Pieniny i Magurę Spiską.

Ze szczytu Koziarza można się udać na Błyszcz (945 m), gdzie znajduje się kaplica i pomnik Jana Pawła II, postawiony tutaj na pamiątkę pobytu Karola Wojtyły w 1972 r. z młodzieżą.

15

Trasy piesze:

Trasa 1. Tylmanowa Rzeka – Jaworzynka – Koziarz – Jaworzynka – Tylmanowa Rze-
ka (lub Koziarz – Dzwonkówka – Krościenko – Tylmanowa Rze-
ka). Czas przejścia ok. 3,5 godz.

W początkowym odcinku trasa prowadzi szlakiem zielonym i opuszcza dolinę Du-
najca w Tylmanowej Rzece. Przejście przez most na Dunajcu w Tylmanowej, następnie
przez nieliczne osiedla łagodnymi zboczami doprowadza do szczytu Jaworzynka (936
m). Tutaj połączenie z pieszym szlakiem żółtym. Dalej skręcamy w lewo na północ za
znakami żółtymi bezpośrednio na Koziarz. Na szczycie wieża widokowa z rozległą pa-
noramą (360°) m.in. na Gorce, Beskid Sądecki, Beskid Wyspowy w oddali także Pieniny
i Magura Spiska. Powrót tą samą drogą lub na południe – początkowo szlakiem żółtym,
później czerwonym (GSB) przez Dzwonkówkę do Krościenka. Istnieje także możliwość
przejścia grzbietem na północ, za znakami żółtymi przez Suchy Gróń (855 m), Okrą-
glicę (785 m) i Cebulówkę (741 m) do Łącka. Widokowymi polanami trasa sprowa-
dza do doliny Dunajca, należy jednak pamiętać o konieczności przeprawy przez rzekę
w Łącku (brak mostu ale istnieje przeprawa promowa działająca w ciągu dnia). By omi-
nąć ten wariant, na Okrąglicy należy skręcić w lewo (na zachód) i za znakami rowerowy-
mi (kolor czerwony) zejść do Zabrzeży. Stamtąd asfaltem powrót do Tylmanowej Rzeki.

Trasy rowerowe:

Trasa 1. Tylmanowa Rzeka – Jaworzynka – Koziarz – Przełęcz Złotne – Dzwonkówka
– Krościenko – Tylmanowa Rzeka. Dystans: ok. 26 km. Stopień trudności: średnio trudna.

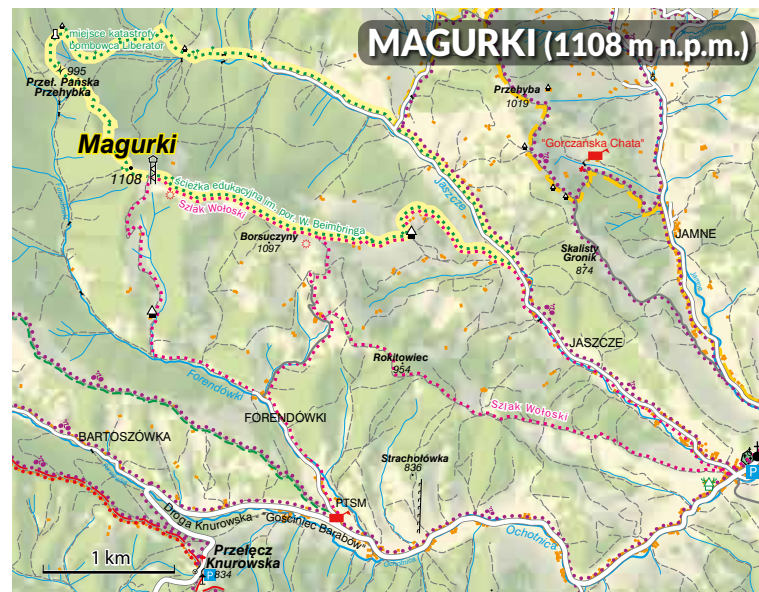
Na dość długim odcinku szlak rowerowy pokrywa się z przebiegiem szlaku pieszego:
Tylmanowa Rzeka – Jaworzynka – Koziarz. Tutaj warto odbić w prawo na południe, by
widokowymi polanami udać się na Przełęcz Złotne (782 m). Z przełęczy trasa prowadzi
w kierunku Dzwonkówki (983 m), jednak jej wierzchołek omija trawersem od zachodu.
Stąd najlepiej zjechać do Krościenka pieszym szlakiem czerwonym. Powrót do Tylma-
nowej drogą asfaltową w uroczej dolinie Dunajca.

16

Trasy narciarskie:

Trasa 1. Tylmanowa Rzeka – Jaworzynka – Koziarz – Jaworzynka – Przełęcz Złotne
– Dzwonkówka – powrót tą samą drogą. Łączny dystans ok. 20 km.

Trasa narciarska w rejonie Koziarza jest najkrótszą z tutaj opisywanych. Prowadzi
grzbietem od szczytu Koziarza na południe po Dzwonkówkę. By dostać się na grzbiet,
najlepiej rozpocząć wycieczkę w Tylmanowej Rzece (parking), skąd zielonym szlakiem
pieszym udać się na Jaworzynkę (936 m). Stąd krótkie odbicie na północ, na wierz-
chołek Koziarza (wieża widokowa), następnie zjazd na Jaworzynkę. Dalej grzbietem
na Przełęcz Złotne (782 m) i na południe, w kierunku Dzwonkówki. Szlak narciarski
omija jej szczyt trawersem od zachodu. Powrót tą samą drogą do Tylmanowej lub zjazd
do Krościenka czerwonym szlakiem pieszym. Powrót do Tylmanowej komunikacją pu-
bliczną w dolinie Dunajca.

Szczyt w bocznym grzbiecie masywu Gorca, na granicy Gorczańskiego Parku Naro-
dowego. Niezwykle urokliwy gorczański zakątek, gdzie dzięki reaktywacji wciąż żywa
jest kultura pasterska, a rozległe polany podszczytowe z pasterskimi kolibami stają się
swoistym muzeum krajobrazu. Wytyczony tutaj Szlak Kultury Wołoskiej pozwala zapo-
znać się z bogatymi w tym rejonie tradycjami pasterskimi, jak i niezwykłą spuścizną
obecności Wołochów w Karpatach.

Jest pieszym szlakiem dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego zorientowanym na trady-
cję wołoską w Karpatach. Poprowadzony przez najcenniejsze obszary Karpat, w których
zachowały się cechy tradycyjnej gospodarki. Jego naczelną ideą jest promocja tożsamości
górali całego łuku Karpat przy zachowaniu różnorodności i bogactwa cech regionalnych
i narodowych. Docelowo ma stać się szlakiem międzynarodowym i ma prowadzić wzdłuż
całego łuku Karpat, łącząc przy tym miejsca o żywych tradycjach pasterskich.

Umieszczona na szczycie wieża widokowa wraz z opisem panoramy pozwoli wnikli-
wie rozpoznać otaczający krajobraz. Natomiast liczne na Szlaku Wołoskim tablice będą
nieocenioną pomocą w poznawaniu idei tego szlaku kulturowego, a także doskonałym
przewodnikiem po tajemnicach życia pasterskiego.

Z kolei położona na północ od Magurek Przełęcz Pańska Przehybka (995 m) przycią-
ga historią tragicznego lotu amerykańskiego bombowca typu Liberator B-24J o imieniu
„California Rocket”. Do tego miejsca dotrzeć można ścieżką edukacyjną „Dolina poto-
ku Jaszcze” im. por. pil. Williama J. Beimbrinka.

17

Trasy piesze:

Trasa 1. Dolina potoku Jaszcze – Kosarzyska – Borsuczyny – Magurki – Przełęcz Pańska Przehybka – dolina potoku Jaszcze – Kosarzyska. Czas przejścia ok. 3 godz.

Na Magurki dotrzeć można z doliny potoku Jaszcze ścieżką edukacyjną „Dolina potoku Jaszcze” im. por. pil. W. Beimbriga. Z osiedla Kosarzyska w dolinie potoku Jaszcze ścieżka wyprowadza na widokowy grzbiet Borsuczyn (1097 m; piękne widoki na Gorcach). Ścieżka omija szczyt Borsuczyn od północy, prowadząc dalej na północny zachód na szczyt Magurki (1108 m). Na wierzchołku wieża widokowa z fascynującą panoramą (360°), szczególnie na Tatry. To jeden z najładniejszych widoków na Tatry w całych Gorcach. Trasa opuszcza szczyt w kierunku północno-wschodnim, w stronę Przełęczy Pańska Przehybka (995 m). Tutaj w grudniu 1944 r. rozbił się amerykański bombowiec typu Liberator lecący kursem bojowym z włoskiej bazy na cele niemieckie w Oświęcimiu. W wyniku awarii silników załoga zmuszona była przerwać zadanie. Z 10-osobowej załogi katastrofę przeżyło 9 osób. W miejscu tego tragicznego wypadku dziś znajduje się makietka kabiny samolotu z fragmentami oryginalnej blachy pochodzącej ze szczątków bombowca. Dalej trasa prowadzi na wschód, w górny odcinek doliny potoku Jaszcze. Droga gruntowa zmienia się w asfaltową, asfaltem docieramy do Kosarzysk – punktu startu trasy. Wędrując doliną, warto zwrócić uwagę na interesujące detale drewnianej zabudowy wsi.

Trasy rowerowe:

Trasa 1. Ochotnica Górna Ustrzyk – Przełęcz Knurowska – os. Bartosówka – Sucha – grzbietem zjazd do Ochotnicy Górnej Ustrzyku. Dystans: ok. 8 km. Stopień trudności: łatwa.

Wprawdzie na szczyt Magurek nie prowadzi żadna z tras rowerowych, to jednak w jej okolicy można wybrać się na ciekawą rowerową pętlę. Jej początek znajduje się w Ochotnicy Górnej Ustrzyku, skąd Drogą Knurowską podjazd w kierunku Przełęczy Knurowskiej. Później odbicie w prawo na północny zachód wygodną drogą w kierunku osiedla Bartosówka. W górnym odcinku trasy droga zmienia się w gruntową (do tej pory asfalt). Szlak trawersuje

stoki Suche (1082 m) początkowo od zachodu, potem od północy, by we wschodniej części odbić w prawo na południowy wschód, wzdłuż lokalnego szlaku zielonego, na Ustrzyk. Trasa prowadzi niezwykle widokowym grzbietem przez polany nad osiedlem Bartosówka. Dojazd do Drogi Knurowskiej, skąd blisko już do punktu startu w Ustrzyku.

INFORMACJA O PROJEKCIE

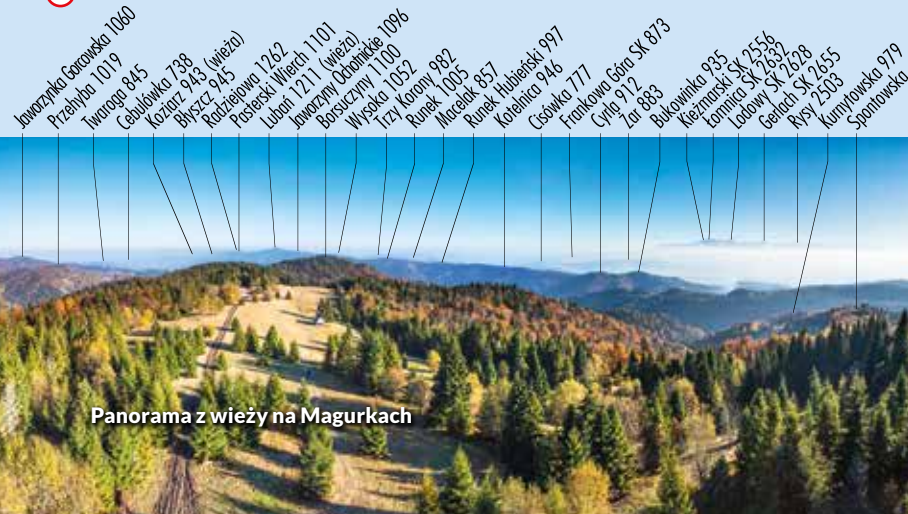
Projekt „Enklawa aktywnego wypoczynku w sercu Górców – szlaki turystyki rowerowej, pieszej i narciarskiej w Gminie Ochotnica Dolna” Gmina Ochotnica Dolna realizowała na przestrzeni roku (październik 2014 r. – październik 2015 r.). W jego ramach przewidziano budowę czterech 30-metrowych wież widokowych na wierzchołkach Gorca, Lubania, Magurek oraz Koziaza. Wieże zaopatrzone zostały w panoramy z opisem oraz kamery, obraz z których jest na bieżąco przekazywany na stronę internetową gminy Ochotnica. Na Osobiu, Studzionkach, Przełęczy Knurowskiej i polanach nad Kotelnicą powstały cztery zadaszane altany widokowe **16** wraz z opisami panoram. Architektonicznie wieże nawiązują do drewnianych kościołów gotyckich z regionu, natomiast altany do dawnych szałasów i kolib pasterskich.

Ponadto wyznakowano sieć szlaków: ok. 140 km tras rowerowych (oznaczonych kolorem fioletowym) o różnym stopniu trudności oraz trasy narciarskie (turowe), przebiegające po utworzonych szlakach rowerowych grzbietami pasma Lubania i Gorca.

Integralną częścią projektu było wytyczenie odcinka pilotażowego Szlaku Kultury Wołoskiej (dł. 19,1 km) w okolicach Magurek. Szlak powstał z inicjatywy Gminy Ochotnicy i partnerów Gminy w założeniu ma stać się szlakiem międzynarodowym, łączącym wszystkie kraje karpaccie. Przy realizacji SKW szczególny nacisk położony został na szeroko rozumianą kulturę pasterską, obecną w całym łuku Karpat.

Projekt „Enklawa aktywnego wypoczynku w sercu Górców – szlaki turystyki rowerowej, pieszej i narciarskiej w Gminie Ochotnica Dolna” był współfinansowany w ramach Małopol-

18

Panorama z wieży na Magurkach

Wierch Znak 1051

Stus 1126
Sucha 1082

Polana Złotolica
Tumica 1215
Kiczara 1282

19

16

skiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, Oś Priorytetowa 3. Turystyka i przemysł kulturowy, Działanie 3.1. Rozwój infrastruktury turystycznej, Schemat C: Rozwój produktów i oferty turystycznej regionu, z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

ZASADY KORZYSTANIA Z WIEŻY WIDOKOWEJ

CHARAKTERYSTYKA BUDOWLI

I. Wieża widokowa jest obiektem ogólnodostępnym o konstrukcji drewnianej. Taras widokowy znajduje się na wysokości 20,70 metra nad poziom terenu. Taras wyposażony jest w barierkę ochronną zabezpieczającą osoby przez upadkiem z wysokości. Na taras prowadzą wewnętrzne schody drewniane o 138 stopniach. W biegu schodów, co 8 stopni znajduje się pomost spocznikowy, będący dogodnym miejscem do odpoczynku w czasie wejścia lub zejścia z wieży. Schody spełniają normy przyjęte w budownictwie usług publicznych, zapewniają w dobrych warunkach atmosferycznych bezpieczne i komfortowe osiągnięcie platformy widokowej i zejście na poziom terenu; nie mają charakteru schodów drabiniastych, zaś wysokie, pełne bariery ograniczają ekspozycję.

II. Wieża widokowa jest udostępniana zwiedzającym w każdy dzień tygodnia. Wstęp na wieżę jest bezpłatny. Jednorazowo na wieżę może przebywać nie więcej niż 25 osób. Wstupujący na wieżę zobowiązany jest do zapoznania się z zasadami korzystania z wieży widokowej.

III. Platforma wieży widokowej jest monitorowana w trybie całodobowym, także otwarcia widokowe z poziomu platformy są monitorowane i dostępne w trybie on-line na stronie Gminy Ochotnica Dolna, pod adresem www.kamery.ochotnica.pl

KORZYSTANIE Z WIEŻY WIDOKOWEJ

IV. PODSTAWOWE INFORMACJE:

1. Korzystanie z wieży odbywa się na własną odpowiedzialność.
2. Wejście na taras widokowy wieży wymaga pokonania wysokości 20,70 m.
3. Osoby niepełnoletnie mogą wchodzić na wieżę wyłącznie w obecności i na własną odpowiedzialność rodzica lub opiekuna.
4. Wszystkie osoby, a w szczególności osoby starsze oraz mające problemy zdrowotne, korzystając z wieży winny zachować szczególną ostrożność.
5. Każdy zwiedzający powinien ocenić swoje możliwości, ponieważ wejście i powrót wymaga dobrej kondycji oraz sprawności fizycznej i psychofizycznej.
6. Niewskazane jest wchodzenie na wieżę osobom cierpiącym na lęk wysokości, z wadami serca, dysfunkcjami narządów ruchu lub innymi schorzeniami, które mogą być przyczyną wypadku.
7. Na schodach należy utrzymywać umiarkowane i najdogodniejsze tempo chodzenia.
8. Podczas wchodzenia i schodzenia z wieży należy zachować szczególną ostrożność.
9. Za wszelkie uszkodzenia pełną odpowiedzialność materialną ponosi osoba, która wyrządziła szkodę lub jej prawni opiekunowie
10. Grupy zorganizowane muszą mieć co najmniej jednego opiekuna na 15 –tu uczestników, odpowiedzialnego za swoich podopiecznych przez cały czas przebywania na terenie obiektu. Opiekun grupy ponosi odpowiedzialność za skutki zachowania uczestników grupy.
11. W przypadku zauważenia uszkodzeń lub nieprawidłowej pracy konstrukcji wieży, należy przekazać informację na numer kontaktowy 18 262 09 10 lub e-mail gmina@ochotnica.pl

V. ZABRANIA SIĘ:

- 1) wchodzenia na wieżę grupie liczniejszej niż 25 osób,
- 2) wchodzenia na wieżę osobom znajdującym się pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających,
- 3) spożywania napojów alkoholowych oraz innych środków odurzających.
- 4) rzucania z wieży jakichkolwiek przedmiotów,
- 5) wspinania się po elementach konstrukcji wieży,
- 6) wychylania się przez barierki /balustrady/ ochronne,
- 7) hałasowania, przepychania, biegania itp.,
- 8) wprowadzania zwierząt,
- 9) nanoszenia napisów na elementach konstrukcji wieży i jej wyposażenia
- 10) dewastacji i zaśmiecania obiektu,
- 11) niszczenia sprzętu.
- 12) używania otwartego ognia (dotyczy to także podnóża wieży)
- 13) palenia papierosów,
- 14) obozowania i biwakowania na wieży oraz pod nią (na platformie, spocznikach, schodach, pod konstrukcją wieży); zakaz nie dotyczy poszukiwania okresowego schronienia w ekstremalnych sytuacjach pogodowych, zagrażających zdrowiu lub życiu,
- 15) wejścia na wieżę w przypadku wystąpienia niekorzystnych warunków atmosferycznych:
  - w czasie gęstej mgły lub innych czynników ograniczających widoczność z wieży,
  - podczas opadów deszczu, śniegu, gołoledzi lub bezpośrednio po ich ustaniu,
  - podczas burzy i silnych wiatrów,
  - po meteorologicznym ostrzeżeniu o huraganach.

Wstęp na Wieżę Widokową oznacza zapoznanie się z powyższymi zasadami i ich akceptację. Gmina Ochotnica Dolna nie odpowiada za uszkodzenia ciała i wypadki wynikające z naruszenia zasad korzystania jak i ogólnych zasad bezpieczeństwa osób korzystających z wieży widokowej.

VI. WAŻNE TELEFONY:

1. Pogotowie ratunkowe - 999	4. Centrum Powiadamiania Ratunkowego – 112
2. Straż pożarna - 998	5. Gmina Ochotnica Dolna - 18 262 09 10
3. Policja - 997	6. GOPR – 985, 601 100 300

SZLAK KULTURY WOŁOSKIEJ. ZARYS DOTYCHCZASOWYCH DZIAŁAŃ.

Koncepcja Szlaku Kultury Wołoskiej zrodziła się w początku obecnego stulecia w Wiejskim Ośrodku Kultury w Ochotnicy Górnej, przy wsparciu miejscowego Oddziału Związku Podhalan oraz środowisk akademickich krakowskich uczelni – w szczególności Instytutu Architektury Krajobrazu na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej.

Po raz pierwszy zmaterializowała się w postaci opisu, map, plansz terenowych a następnie publikacji naukowych i popularyzatorskich w latach 2007-2008, w oparciu o działalność Lokalnej Grupy Działania „Gorce-Pieniny” w ramach Projektu Leader+. Rozwija się dzięki potężnemu impulsowi praktycznego działania górali Beskidu Śląskiego, dzięki którym odradza się pasterstwo beskidzkie, rozwijane w oparciu o Program „Owca Plus” dla Województwa Śląskiego.

Celem koncepcji jest wytyczenie szlaku turystyki kulturowej, prezentującego w równowadze z wartościami naturalnymi - dziedzictwo kulturowe osadników wołoskich, jednych z „Ojców Europy”, depozytariuszy i emisariuszy kultury gór, która umożliwiła zagospodarowanie Karpat od czasów Średniowiecza.

Pojęcie wołoskości odwołuje się do dorobku, tożsamości i kultury środkowo- i wschodnio-europejskich ludów pasterskich, które, migrując, stały się nośnikiem wartości. Współcześnie znajduje swe odzwierciedlenie we wspólnych cechach górali Łuku Karpat, w nazewnictwie, architekturze, muzyce; w krajobrazie – w systemie osiedleńczym wsi, rozłogach pól, polanach wraz z szałasami, a także w realizowaniu współcześnie działalności spółdzielczej, wspólnotowej, nawiązującej do organizacji wołoskiego sąlasza – wspólnego gospodarowania.

„Szlak Kultury Wołoskiej” jest więc **metodą budowania poczucia wartości własnego dziedzictwa w szerszym kontekście kulturowym**. Pozwala znaleźć odwołanie lokalnych, nawet skromnych działań do skali europejskiej. Podobnie jak przynależność niewielkiego kościoła parafialnego do szlaku architektury gotyckiej podnosi w oczach społeczności jego rangę i wzbudza poczucie przynależności do wielkiej kultury i dziedzictwa Europy, tak przynależność do „Szlaku Kultury Wołoskiej” buduje dumę z „małej Ojczyzny”, uczy szacunku dla pracy i dokonań poprzednich pokoleń. Szlak ma dać wspólny mianownik różnorodności i bogactwa kultur, jaki tworzą współcześni górale karpaccy.

Misją koncepcji jest sublimacja turystyki karpackiej, budowanie i promowanie zrównoważonej turystyki, opartej na humanitarnych i ekologicznych wzorcach, będącej narzędziem aktywnej ochrony naturalnych i kulturowych zasobów Karpat, nie zaś ich bezwzględnej eksploatacji. Równocześnie jest to droga do wzbogacenia i urozmaicenia oferty usług turystycznych w gminach karpackich, w oparciu o ich własny, często mało wykorzystany kapitał ludzki i krajobrazowy.

Metodą realizacji koncepcji jest indukcja – oddolna budowa dobrych praktyk, realizacja rzeczywistych, uwiecznionych sukcesem, niewielkich, lecz licznych zamierzeń, zachęcających do naśladownictwa. Oznacza to tworzenie szlaku od niewielkich odcinków; spajanie ich w większe fragmenty i zespoły. Uzasadnia tworzenie odcinków pilotażowych szlaku w obrębie najpierw jednego sołectwa, następnie gminy, związku gmin, powiatu itp. Realizowany jest obecnie na terenie gmin Ochoćnica Dolna i Krościenko nad Dunajcem.

Docelowym zakresem terytorialnym działań są całe Karpaty, gdyż zamierzona postać docelową jest tzw. „Wielki Szlak Kulturowy” pod auspicjami Rady Europy. Transgraniczny szlak powinien objąć swoim zasięgiem cały szlak wędrówek Wołochów wzdłuż Łuku Karpat.

Spodziewanymi efektami realizacji są:

- stworzenie środkowoeuropejskiej drogi aktywnego i przyjaznego wędrowania, opartej na historycznym i współczesnym fenomenie gór; wymiany myśli, poczucia wspólnej dumy i odpowiedzialności narodów karpackich za dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe;
- stworzenie warunków, sprzyjających zrównoważonej gospodarce na terenach górskich;
- rozwinięcie atrakcyjności turystycznej, poprzez podniesienie poziomu (sublimacji) oferty turystycznej gmin karpackich;
- rozproszenie i zwiększenie równomierności nasycenia ruchem turystycznym poprzez równomierne pokrycie atrakcjami turystycznymi terenów górskich;

- promocja gmin i wsi górskich, rozwój usług, lecz i budowa środowiska ich odbiorców; wzrost i utrwalenie źródeł dochodu mieszkańców, zaangażowanych w obsługę turystyki;
- podtrzymanie, a w niezbędnych przypadkach odbudowa tradycji, zwyczajów, rękodziela;
- aktywizacja młodzieży, zaangażowanie i troska młodego pokolenia o miejsce urodzenia i zamieszkania;
- przywrócenie w wybranych miejscach tradycyjnej gospodarki – wypasu owiec i bydła, odbudowa szałasów, odzyskiwanie zarastających polan – z korzyścią dla ekosystemów i bioróżnorodności, oferty produktów lokalnych i atrakcyjności poznawczej;
- wyposażenie szlaków turystycznych w prawidłowe formalnie i funkcjonalnie, uzasadnione zastanymi formami krajobrazu elementy: małą architekturę, punkty, tarasy i wieże widokowe, punkty informacyjne, tablice i pulpity edukacyjne itp., jako uatrakcyjnienie przekazu informacji turystom.

Koncepcja „Szlaku Kultury Wołoskiej” został wyróżniony **główną nagrodą dla Gminy Ochoćnica Dolna za opracowanie koncepcji „Zrównoważonego Rozwoju Turystyki Przyjaznej Środowisku w Rozwoju Karpat”** wręczenie nagrody odbyło się w czasie obrad Konwencji Karpackiej - 9-10 września 2010 roku, które stanowiły uroczyste podsumowanie projektu „Wsparcie zrównoważonego rozwoju Karpat poprzez turystykę przyjazną środowisku”, realizowanego przez Centrum UNEP/GRID-Warszawa, Stowarzyszenie Ekopsychologia i ANPED-Northern Alliance for Sustainability, przy wsparciu przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię i poprzez dofinansowanie ze środków MFEORG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Koncepcja szlaku zakwalifikowana została jako jedna z dwudziestu dobrych praktyk dla Karpat zebranych w poradniku „Turystyka przyjazna środowisku a zrównoważony rozwój Karpat” - efekt prac Porozumienia Karpackiego „Karpaty Naszym Domem” podpisanego 23 kwietnia 2010 roku. Sygnatariuszami Porozumienia było sześć organizacji, które utworzyły Radę koordynującą, organizującą i określającą zakres merytoryczny działalności Porozumienia: Stowarzyszenie Gorce – Pieniny, Gorceński Oddział Związku Podhalań w Ochoćnicy Górnej, Związek Podhalań - Oddział Górali Śląskich, Stowarzyszenie Jedność Beskidzka, Cieszyńskie Stowarzyszenie Agroturystyczne Natura, Stowarzyszenie Ekopsychologia.

Realizacja odcinka pilotażowego na terenie Gminy Ochoćnica Dolna, sołectwo Ochoćnica Górna.

Początki realizacji Szlaku Kultury Wołoskiej, jako organicznego działania, przygotowującego pole i dobre praktyki dla tworzenia struktury wielkoskalowej podjęto przed ok. 20 laty.

Nastąpiła koniunkcja działań społecznych – wynikających z:

- dobrej kontynuacji własnej tradycji (patriotycznej, rodowej, pasterskiej, spółdzielczej),
- impulsów moralnych (nauczania Św. Jana Pawła II, ks. prof. Józefa Tischnera, ks. Franciszka Blachnickiego; autorytetu Związku Podhalań, przesłania śp. Teofila Wałacha, Jana Fudali),
- prac naukowych (w zakresie szaty roślinnej i roślinności kserotermicznej prof. Anny Medweckiej-Korasz, prof. Stefana Michalika, w zakresie etnografii i budownictwa regionalnego: Wojciecha Sliwińskiego, Jana Władysława Rączki, Piotra Patoczki, Marka Kurzeja, Jadwigi i Krzysztofa Wielgusów),

- wykorzystania szans także ekonomicznych, jakie dało niepodległe Państwo oraz współpraca w ramach Zjednoczonej Europy,
- wykorzystania doświadczeń organizacyjnych i ekonomicznych wzorowo przeprowadzonej akcji przywrócenia pasterstwa w Beskidzie Śląskim (działalność Piotra Kohuta i Józefa Michałka, w ramach programu „OWCA PLUS dla Województwa Śląskiego),

Na stokach góry Magurki-Borsuczyny rozpoczęto gospodarowanie, będące w istocie **najpełniejszą realizacją założeń parku kulturowego** – jest to wynik wieloletniej dbałości, ekologicznego wykaszania a ostatnio wypasu, realizowane przez gazdę ochotnickiego - Józefa Królczyka i jego rodzinę. Efekt krajobrazowy jest wzorowym przykładem nowoczesnego, proekologicznego i prokulturowego podejścia do przyrodniczego i rolniczego dziedzictwa Gorców. Masyw Magurek, włączony jest w pierwszą w Polsce, przyrodniczo-historyczną ścieżkę edukacyjną – im. por. pilota lotnictwa USAAF Williama J. Beimbrinka; ścieżka prowadzi bowiem do miejsca katastrofy jego bombowca, zniszczonego podczas misji przeciwko niemieckim zakładom chemicznym w grudniu 1944 r. Ścieżka wyznakowana jest na terenie Gorczańskiego Parku Narodowego (wzorowo urządzona i opisana) oraz na terenach gminnych i prywatnych. W gospodarstwie Ireny i Józefa Królczyków oraz w odrestaurowanych przez nich szałasach odbywają się warsztaty, w których biorą udział m.in. obywatele Holandii i Niemiec.

W lipcu 2010 roku na koszone w tradycyjny sposób polany wprowadzony został pierwszy po 60 latach kierdel owiec na hale Magurek-Borsuczyn. Ten redyk, związany z posiadaniem na Magurkach zainicjował realizację idei Szlaku Kultury Wołoskiej. Wyznakowany został fragment szlaku, wybudowano (przy udziale szwajcarskiego mechanizmu finansowego) trzy stylowe szałas – w tym jeden przeznaczony do promocji i sprzedaży produktów owczarskich (w tym tradycyjnej wieloletniej bryndzy) drugi i trzeci dla celów wypasu kulturowego – przeznaczony jako schron turystyczny (nawiązujący do tradycji nocowania w szałasach, sięgającej początkami lat 60-tych).

Rytmowi zwyczajów towarzyszącym wypasowi (redyk, mieszanie owiec, rozchód) towarzyszą inne imprezy kulturalne - warsztaty ginących zawodów (dla Ochotnicy charakterystyczna była uprawa lnu, wyrób sukna, lutnictwo, rzeźbiarstwo, wyroby ceramiczne), cykliczne imprezy o charakterze rodzinnym - edukacyjnym: „Spotkanie z Gorcami”, organizowane wspólnie z Gorczańskim Parkiem Narodowym oraz Polskim Towarzystwem Historycznym o/Nowy Targ; obchody rocznicy akcji ratunkowej partyzantów I Pułku Strzelców Podhalańskich AK, dzięki której ocalono 9 lotników amerykańskich, członków załogi Liberatora o imieniu „California Rocket” w grudniu 1944, (wspólnie z Muzeum Armii Krajowej i Muzeum Lotnictwa Polskiego), „Ochotnicka Watra”, Międzynarodowe Spotkania Twórców Ludowych Łuku Karpat – i inne.

Centrum odcinka pilotażowego jest Wiejski Ośrodek Kultury, z ekspozycją etnograficzną, historyczną a także lotniczą. Zrealizowany dzięki inicjatywie kierownika WOK Ochotnica Górna, Zdzisława Błachuta. Stanowi ono główny punkt obsługi ruchu turystycznego oraz miejsce spotkań, konferencji, wystaw okresowych itp.

W sierpniu 2013 r. na teren Gminy Ochotnica Dolna dotrze międzynarodowy, transhumacyjny Redyk Karpacki. Będzie to zamknięcie pierwszego, wstępnego etapu tworzenia szlaku, zaś trasa przejścia redyku będzie równocześnie wyznaczeniem głównego traktu Szlaku Kultury Wołoskiej w Gorcach.